

VÝVOJ POJETÍ A DEFINICE ZDRAVÍ

Vývoj pojetí zdraví

- Zdraví – vždy důležitá hodnota, předpoklad existence, předpoklad naplnění cílů a dosažení spokojenosti
- Antika – harmonie tělesného a duševního zdraví jako ideál lidského života
- Aristoteles, Epikuros aj.: cílem života = dosažení blaženosti (ekvivalent zdraví)
- Historicky převažovalo biologické pojetí zdraví.
- Obecné pojetí zdraví:
 - stav, kdy nás netrápí žádné onemocnění, netrpíme nějakým úrazem, náš organismus funguje tak, jak má, bez narušení, koordinovaně, optimálně.

Definice zdraví 1

„Zdraví je stav, který:

- na jedné straně umožňuje jednotlivcům i skupinám lidí poznat vlastní cíle a uspokojovat potřeby a*
- na druhé straně reagovat na změny a vyrovnávat se se svým prostředím.“*
- Zdraví se tedy chápe jako zdroj každodenního života a ne jako cíl života.
- Jde o pozitivní koncepci, která zahrnuje společenské a osobní zdroje stejně jako fyzické možnosti. (WHO, 1984)

Definice zdraví 2

Prof. dr. A. Žáček:

„Zdraví je relativně optimální stav tělesné, duševní a sociální pohody při zachování všech životních funkcí, společenských rolí a schopností organismu přizpůsobovat se měnícím podmínkám prostředí“ (in Zímová, 2014)

„Zdraví je celkový (tělesný, psychický, sociální a duchovní) stav člověka, který mu umožňuje dosahovat optimální kvality života a není překážkou obdobnému snažení druhých lidí.“ (Křivohlavý, 2009)

Hlavní přístupy ke zdraví

- **Holistický přístup** – klade důraz na to, aby byl člověk a jeho zdraví chápáno jako jeden celek.

Je základním principem mnoha dalších koncepcí.

- **Dynamický přístup** – zdraví není chápáno staticky, ale jako proměnlivý jev, který se naplňuje v celoživotní dráze člověka, v závislosti na změnách celého systému vztahů.
- **Sociální přístup** – zdraví je hodnoceno ve spojitosti se skupinami, protože je zdůrazňováno pojetí člověka jako součásti skupiny se všemi existujícími vztahy
- **Interaktivní přístup** – jedinec je chápán jako součást prostředí se všemi jeho proměnnými ve vzájemné interakci.
- **Multikauzální** - zkoumá všechny možné příčiny v interakci
- **Monokauzální**- každé nemoci je přiřazena jedna jediná somatická příčina

Salutogenetický a patogenetický model

- **Salutogenetický model zdraví a nemoci**

- orientuje se na subjektivní stránku procesu zvládnání a možností jeho ovlivnění
- zdraví je chápáno jako biologické, psychické a sociální „blaho“
- zkoumá obecné faktory, které posilují zdraví

- **Patogenetický model**

- hledá vždy na pozadí nemoci nějaký určitý patogen (virus, bakterii apod.)

- **Biopsychosociální model**

- vztah mezi zdravím a nemocí je výrazně ovlivněn jak fyzickou, tak i psychickou a sociální složkou osobnosti a jejich interakcemi s prostředím

Salutogenetický a patogenetický model - srovnání

Charakteristiky	Patogenetický model	Salutogenetický model
Pojetí zdraví/nemoc	dichotomické	kontinuum
Definice problému	Symptom - nemoc	Člověk - systém
Základní otázka	Proč došlo k nemoci?	Proč člověk ne onemocněl?
Etiologie nemocí	Patogenní činitele	Protektivní činitele (salutory)
Terapie/léčba	Léčba postižené části	Terapie „systému“ člověk
Stres	Odstranění stresorů	Zvládání stresu (coping)

Bio-psycho-socio-environmentální model zdraví

- vychází z komplexního přístupu ke zdraví
- zahrnuje také rovinu spirituální a ekologickou
- nutné hodnotit zdraví i nemoc jako výsledek interakce čtyř rovin:
 1. Rovina biologická –vrozené a získané anatomické, fyziologické a biochemické faktory
 2. Rovina ekologická –interakce člověka a prostředí (např. důsledky znečištěného ovzduší, nemoci z povolání apod.)
 3. Rovina psychologická – vrozené a získané psychologické dispozice, způsoby prožívání a chování jedince (psychosomatika)
 4. Rovina sociální – společenské a kulturní vlivy, které působí na příčiny a průběh onemocnění